

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Moduuli 6

Monimutkaiset viestintävälineet

4 luku Digitaaliset työkalut ja alustat

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Sisällysluettelo

Oppimistavoitteet.....	3
Sisältö	3
Riskit ja haasteet.....	4
Digitaalisten perustaitojen opettaminen.....	5
Vastuullinen verkkokäyttäytyminen.....	6
Harhaanjohtaminen ja faktojen tarkistaminen.....	6
Sosiaalisen median alustat.....	7
Työkalut ja resurssit.....	8
Toiminta: Verkossa tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän tunnistaminen ja siitä ilmoittaminen	9
Skenaarioiden tutkiminen (30 minuuttia).....	9
Käytännön raportointiharjoitus (20 minuuttia).....	9

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Oppiminen Tavoitteet

Tämän osion suoritettuaan kehitysvammaisten kanssa työskentelevät ammattilaiset osaavat:

- Digitaalisen lukutaidon ja verkkoturvallisuuden ymmärtäminen
- Ymmärtää paremmin yhteisiä riskejä ja haasteita
- Opetaa digitaalisia perustaitoja
- Edistetään vastuullista verkkokäyttäytymistä ja torjutaan disinformaatiota.
- Sosiaalisen median käytön helpottaminen

Sisältö

Digitaalinen maailma ja sosiaalinen media, joihin on helppo päästä muun muassa älypuhelimien ja tablettien avulla, ovat aiheuttaneet merkittäviä muutoksia ihmisten jokapäiväisessä elämässä.

Joidenkin tutkimusten mukaan osallistuminen sosiaalisen median sivustoille voi lisätä mahdollisuuksia luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita, mikä puolestaan voi edistää kehitysvammaisten henkilöiden **psykologista hyvinvointia**, heidän osallistumistaan yhteisöön ja sosiaalista osallisuuttaan.

Hyödyistä huolimatta ongelmia liittyy kuitenkin muun muassa turvallisuuteen ja yksityisyyteen, saavutettavuuteen, tuen vähäisyyteen ja viestintävaikeuksiin. On myös haasteita, joista yksi on **koulutus**, jonka on edistettävä kehitysvammaisten henkilöiden "digitaalisen osallisuuden" varmistamista.

Digitaalinen ja sosiaalisen median lukutaito tarkoittaa kykyä tutustua sosiaalisen median foorumeilla levitettävään sisältöön, arvioida sitä kriittisesti, tuottaa aitoa sisältöä ja käyttää foorumeita tehokkaasti.

tarkkaavaisuutta, valppautta ja tarkkaa itsesuojaus- ja tietoturvatuntemusta.2

YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista (UN CRPD) tunnustetaan, että teknologia, digitaalinen tai muu, **on olennainen osa osallisuuden edistämistä ja vammaisten henkilöiden oikeuksia**.

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

osallistuminen. Yleissuunnittelun, esteettömyyden, apuvälineteknologian ja kohtuullisten mukautusten kaltaisten periaatteiden omaksuminen on ratkaisevan tärkeää vammaisten henkilöiden syrjäytymisen estämiseksi.

Apuvälineiden ja digitaalisen median käyttö voi merkittävästi parantaa vammaisten henkilöiden jokapäiväistä elämää.³

Riskit ja Haasteet

Vaikka ihmiset yleensä voivat olla haavoittuvaisia verkossa, riski voi olla suurempi kehitysvammaisilla, joilla voi olla todellisia vaikeuksia ymmärtää ja neuvotella sosiaalisesta maailmasta. Tämä voi johtaa kommunikaatiovaikeuksiin ja haavoittuvuuteen sosiaalisessa kanssakäymisessä. Heidän voi olla vaikea lukea sosiaalisia vihjeitä, säädellä käyttäytymistään, ymmärtää rajoja, arvioida, onko joku luotettava, tai arvioida tiedon ja sen lähteiden uskottavuutta.

Kehitysvammaiset henkilöt voivat olla suuremmassa vaarassa joutua verkkohuijausten, verkkokiusaamisen, häirinnän tai petoeläinten harjoittaman hyväksikäytön kohteeksi. Heillä voi myös olla **suurempia tarpeita saada tukea**, jotta he voivat lisätä tietoisuuttaan ja valmiuksiaan pysyä **turvassa verkossa** ja rakentaa digitaalista tietoisuuttaan.

kestävyys vastoinikäymisten edessä.⁴

- **Verkossa tapahtuva häirintä ja verkkokiusaaminen**

Henkilöt, joilla on kehitysvamma, voivat olla alttiimpia verkkohäirinnälle ja -kiusaamiselle, koska heidän ymmärryksensä digitaalisesta maailmasta on rajallista. Heidän voi olla vaikea tunnistaa ja ilmoittaa tällaisista tapauksista.

On tärkeää etsiä maastasi vihjelinjoja tai järjestöjä, jotka ovat erikoistuneet auttamaan vammaisia, joita ahdistellaan verkossa. Esimerkiksi Espanjassa tämä verkkosivusto on omistettu tälle kysymykselle <http://nomasabusos.com/>.

- **Henkilötiedot ja yksityisyys**

Lisäksi yksityisyyden suojaan liittyy huolenaiheita, sillä he eivät ehkä täysin ymmärrä yksityisyysasetuksia ja henkilötietojen suojaamista, mikä johtaa arkaluonteisten tietojen tahattomaan paljastamiseen.

- **Online-huijaukset**

Myös verkkohuijaukset ja -petokset ovat mahdollisia riskejä. Kehitysvammaiset henkilöt voivat olla alttiimpia verkkohuijauksille ja -petoksille, koska heidän kykynsä arvioida verkkolähteiden uskottavuutta on rajallinen.

- **Haitallinen sisältö**

Lisäksi heillä voi olla haasteita epäsovikkaan tai haitallisen sisällön suodattamisessa tai välttämässä, mikä voi altistaa heidät mahdollisesti haitalliselle materiaalille.

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

- **Kyberturvallisuus**   **Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt**

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Kyberturvallisuusriskit ovat myös yleisiä, sillä henkilöt, joilla on IDD, voivat vaikeuksia suojata laitteitaan ja tilejään tehokkaasti, jolloin he ovat alttiita hakkerointi-, haittaohjelma- tai phishing-hyökkäyksille.

- **Sosiaalinen eristäytyminen**

Sosiaalinen eristäytyminen voi johtua siitä, että IDD-henkilöillä on vaikeuksia luoda ja ylläpitää merkittäviä ihmissuhteita verkossa, vaikka sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuden yhteydenpitoon.

- **Saavutettavuus**

Kehitysvammaiset henkilöt voivat kokea erilaisten verkkovälineiden navigoinnin ja käytön turhauttavaksi, koska niitä ei useinkaan ole suunniteltu esteettömyyttä silmällä pitäen, mikä heikentää digitaalista lukutaitoa.

- **Ylistimulaatio ja liiallinen riippuvuus**

Myös ylenmääräinen stimulointi voi olla ongelma. Digitaalisten laitteiden aiheuttama liiallinen stimulaatio, kuten kirkkaat näytöt ja jatkuvat ilmoitukset, voi kuormittaa liikaa henkilöitä, joilla on aistienkäsittelyhäiriöitä, jotka ovat yleisiä IDD:ssä.

Liiallinen riippuvuus digitaalisista laitteista voi rajoittaa henkilökohtaista sosiaalista kanssakäymistä ja fyysistä aktiivisuutta, mikä voi johtaa haitallisiin terveys- ja hyvinvointituloksiin.

- **Tuki ja opastus**

Tilannetta pahentaa myös tuen ja ohjauksen puute. Henkilöt, joilla on sisäinen kehitysvamma, eivät välttämättä aina saa hoitajilta tai ammattilaisilta sopivaa tukea ja opastusta verkkoympäristössä liikkumiseen.

Digitaalisten perustaitojen opettaminen

Digitaaliset taidot eivät ole vain teknologian käyttöä. Niissä on kyse siitä, että kehitysvammaiset henkilöt voivat elää täysipainoista ja itsenäistä elämää. On tärkeää, että jatkamme digitaalisen osallisuuden edistämistä.

ja tarjota kehitysvammaisille henkilöille tarvittavaa koulutusta ja resursseja näiden taitojen hankkimiseksi.⁵

Nuorille, jotka eivät puhu ääneen tai joilla on vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa, Proloquo2GO:n kaltaiset täydentävän ja vaihtoehtoisen kommunikaation sovellukset ovat tärkeä keino

kommunikoida - tämä vaikuttaa merkittävästi siihen, miten käyttäjät ilmaisevat ajatuksiaan ja tunteitaan.⁶

Viralliset viestintäsovellukset, kuten Proloquo2Go, Siri ja ennakoiva teksti, ja jopa helppokäyttöiset laitteet, kuten iPadit tai älypuhelimet, helpottavat huomattavasti nuorten tiedonhakua ja -keruuta sekä tietojen käyttöä.

sovellukset, kuten sähköposti ja Google.⁷

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Vastuullinen verkkokäyttäytyminen

- **Muiden kunnioittaminen**

Opeta yksilöille, miten tärkeää on kohdella muita kunnioittavasti ja ystävällisesti, aivan kuten kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

- **Suostumuksen ymmärtäminen**

Selitä suostumuksen käsite erityisesti henkilökohtaisten tietojen ja kuvien jakamisen yhteydessä. Tee selväksi, että heidän on pyydettävä lupa ennen kuin he jakavat jonkun toisen kuvia tai tietoja.

- **Turvalliset verkkoystävät**

Kannusta yksilöitä olemaan vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa, jotka he tuntevat tosielämässä tai jotka ovat ystäviä tai perheenjäseniä. Varoitetaan ystäväystymästä tuntemattomien kanssa verkossa.

Harhaanjohtaminen ja tosiasioiden tarkistaminen

- **Desinformaation ymmärtäminen**

Opeta oppijoita tunnistamaan yleisiä disinformaation merkkejä, kuten:

- **Sensaatiomaisia otsikoita:** Kannusta kriittiseen arviointiin huomiota herättävistä otsikoista.
- **Tunnekieli:** Keskustele siitä, miten tunnesisältö voi manipuloida käsityksiä.

Manipuloidut kuvat

Uskottavien lähteiden puute: Korostetaan tietojen tarkistamisen tärkeyttä.

- **Tosiasioiden tarkistaminen**

Esittele faktojen tarkistaminen kriittisenä taitona ja selitä, miten se tehdään:

- **Tarkista lähteet:** Kannusta ristiinviittaamaan tietoja luotettavista lähteistä.
- **Tarkista puolueellisuus:** Keskustele siitä, miten puolueellisuus voi vaikuttaa raportointiin.
- **Käytä faktatarkistussivustoja:** Anna esimerkkejä hyvämaineisista faktantarkistusalustoista.

- **Kriittisen ajattelun kehittäminen**

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Korostetaan kriittistä ajattelua puolustuskeinona disinformaatiota vastaan ja kannustetaan osallistujia:

- **Kysymyksen tiedot:** Kannusta uteliaisuuteen ja skeptisyyteen.
- **Tarkista kuvat:** Käänteiset kuvahakutyökalut.
- **Tarkista URL-osoitteet:** Väärennettyjen verkkosivustojen tunnistaminen.

Sosiaalinen media alustat

Kehitysvammaisilla henkilöillä voi olla erilaisia mieltymyksiä sosiaalisen median alustojen suhteen, ja niiden käyttö voi riippua sellaisista tekijöistä kuin saavutettavuus, yksinkertaisuus ja visuaalinen sitoutuminen. Tiettyjä alustoja pidetään kuitenkin yleisesti enemmän käyttäjäystävällisiä IDD-ihmisille, ja toiset ovat erityisesti heitä varten.

IDD-ihmisten yleisesti suosimat alustat:

- **Facebook:**

- Laajasti käytetty ja tarjoaa tutun käyttöliittymän yhteydenpitoon ystävien ja perheenjäsenten kanssa.
- Tarjoaa erilaisia sisältömuotoja, kuten tekstiä, valokuvia ja videoita.

- **Instagram:**

- Visuaalinen luonne voi houkuttaa henkilöitä, jotka pitävät enemmän kuvista kuin tekstistä.
- Tarinat-toiminto tarjoaa yksinkertaisen ja mukaansatempaavan tavan jakaa hetkiä.

- **YouTube:**

- Videosisältö voi olla helpommin lähestyttävää ja kiinnostavampaa IDD:tä omaaville henkilöille.
- Tarjoaa monenlaista sisältöä, myös opetusvideoita.

IDD-ihmisille mukautetut alustat:

- **Erityinen silta:**

Special Bridge on perheomisteinen ja -johtoinen sosiaalinen yhteisö vammaisille. Se on suunniteltu erottumaan valtavirran deittisivustoista ja sosiaalisista verkostoista, jotka eivät pysty vastaamaan tämän erityisen yhteisön tarpeisiin. Helppokäyttöisen käyttöliittymän ja samanlaisia tarpeita ja taitotasoja omaavista ihmisistä koostuvan käyttäjäryhmän ansiosta Special Bridge auttaa edistämään pitkäaikaisia ihmissuhteita.

- **Dinder:**

Dinder Club on sovellus, jonka tavoitteena on yhdistää kehitysvammaisia ihmisiä.

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Tämän sovelluksen tarkoituksena on helpottaa kehitysvammaisten ihmisten välisiä ystävyyssuhteita tai kiintymyssuhteita.

- **Amik@ hanke**

Amik@ on innovatiivinen hanke, joka yhdistää kehitysvammaisia ja muita ihmisiä arvostetuissa ja turvallisissa ympäristöissä digitaalisen alustan avulla, joka noudattaa vahvasti digitaalisen osallisuuden periaatteita. Tieto-, viestintä- ja teknologiaratkaisulla pyritään edistämään kehitysvammaisten ihmisten ihmissuhteita ja sosiaalista osallistumista, jossa kasvokkain tapahtuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen tarjoamat elämän- ja oppimiskokemukset hyödyttävät osallistujia. Kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltiin kehitysvammaisten henkilöiden tarpeita, yleisiä asenteita kehitysvammaisia henkilöitä kohtaan, kehitysvammaisten henkilöiden digitaalisen median käyttötapoja ja ohjeita, joita on noudatettava kehitettäessä ratkaisuja, joilla parannetaan näiden ryhmien mahdollisuuksia käyttää digitaalista maailmaa. Löydetyn aineiston perusteella määriteltiin ratkaisun tekniset ja toiminnalliset vaatimukset. Käynnissä olevaan ja tulevaan työhön kuuluu sovelluksen koodaaminen, pilotointi ja laajamittainen käyttöönotto kohderyhmille.

<https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.01.223>.

Kun työskentelet kehitysvammaisten henkilöiden kanssa, on tärkeää ottaa huomioon heidän yksilölliset tarpeensa ja mieltymyksensä. Toiset voivat pitää tavanomaisia alustoja helppokäyttöisinä, kun taas toiset voivat hyötyä alustoista, jotka on suunniteltu erityisesti heidän kognitiivisia kykyjään varten. Lisäksi visuaalisten tukien, yksinkertaisten käyttöliittymien ja vuorovaikutteisten elementtien sisällyttäminen voi parantaa IDD-ihmisten yleistä käyttökokemusta eri alustoilla.

Työkalut ja resurssit

- **Googlen Be Internet Awesome:**
https://beinternetawesome.withgoogle.com/en_us/.
https://beinternetawesome.withgoogle.com/en_us/.
- **Fact Check Explorer:** Fact Check Markup Tool (joka auttaa Googlea havaitsemaan ja näyttämään faktatarkistuksen) on Googlen työkalu, josta löydät faktatarkistuksia, jotka riippumattomat organisaatiot ympäri maailmaa ovat tutkineet
<https://toolbox.google.com/factcheck/explorer>.
- AAC: TouchChat, SpeakAll
- Väärinkäytöstä ilmoittamisen välineet: <http://nomasabuso.com/> jne.

Vammaisalan ammattilaisille suunnattu koulutus, jolla tuetaan seuraavien asioiden kehittämistä

Sosiaaliset kommunikatiiviset kyvyt

Toiminta: Verkossa tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän tunnistaminen ja ilmoittaminen .

Skenaarioiden tutkiminen (30 minuuttia).

- Valmistele skenaarioita erilaisista kiusaamiseen ja häirintään liittyvistä verkkotilanteista.
Esimerkiksi:
  - Joku lähettää ilkeitä viestejä.
  - Sopimattomien kuvien vastaanottaminen.
  - Syrjäytyminen nettiryhmistä.
- Jaa osallistujat pienryhmiin.
  - Anna kullekin ryhmälle skenaario ja pyydä heitä keskustelemaan: Mitä he tekisivät, jos he olisivat kyseisessä tilanteessa.
  - Miten he voivat tunnistaa, jos jotakuta kohdellaan epäoikeudenmukaisesti verkossa.
- Kannusta luovuuteen ja ongelmanratkaisuun.

Käytännön raportointiharjoitus (20 minuuttia):

- Keskustellaan heidän käyttämiensä alustojen raportointiprosessista (esim. sosiaalinen media, viestisovellukset).
- Keskustellaan ja yksilöidään erityiset välineet verkkokiusaamisesta ja häirinnästä ilmoittamiseen osallistujien maasta riippuen.
  1. Esimerkiksi Espanjassa tämä verkkosivusto on omistettu tälle kysymykselle <http://nomasabuso.com/>.